

Wandeling 23

Monumenten in Eindhoven, I (6,3 km)

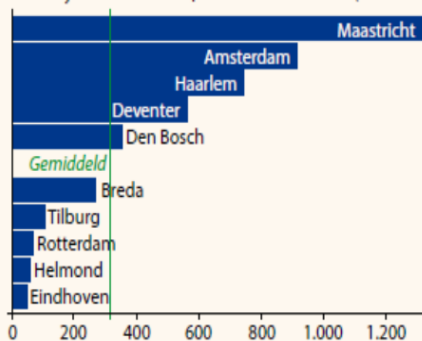
Een monument is iets dat de herinnering doet voortleven. In Eindhoven hebben die veelal te maken met een rijk industrieel verleden. Als je er 68 jaar gewoond hebt en daarvan 40 jaar bij Philips werkte, zijn er veel 'monumenten' – al dan niet officieel geregistreerd. In de laatste twee wandelingen uit deze serie worden dan ook 'monumenten' gecombineerd met 'groen'.

Wandeling 23 begint in Eindhoven-Strijp op de Halvemaanstraat (GPS-spoor: PVGE 23 Km: 6,3). Aan de ene kant van de straat ligt het 'Drents Dorp', een van de woonwijken die Philips bouwde voor 'import'. Aan de andere kant ligt het voormalige complex R (keramiek, glas, beeld-

Rijksmonumenten zijn gedefinieerd als 'onroerende goederen die vanwege hun nationale cultuurhistorische waarde als zodanig zijn aangewezen om beschermd en behouden te blijven'.

Nederland telt er ongeveer 62.000, Eindhoven heeft er slechts 143; dat is 65 per 100.000 inwoners, ver onder het landelijk gemiddelde.

Aantal rijksmonumenten per 100.000 inwoners (1-1-2011)

Bron: Atlas Nederlandse gemeenten 2011

De meeste rijksmonumenten in Eindhoven liggen in een strook die van Noordwest naar Zuidoost door de stad loopt. Op deze wandeling komen we er een aantal tegen; in Eindhoven zijn ze herkenbaar aan een klein rood-wit schildje met een M erop. Ook de gemeentelijke monumenten zijn voorzien van dit schildje.

Ook op eerdere wandelingen waren rijksmonumenten te zien, met name op wandeling 7 en 8 (bomen in Eindhoven, I en II).

buizen). We lopen een stukje richting stad en dan linksaf het fabrieksterrein op, tussen enkele overgebleven gebouwen door. De typische 'Philipsstijl' is meteen te herkennen.

Aan het eind linksaf (Persglashof) op. De naamgevers van de straten kunnen nog vooruit (2014): er is een Anodehof maar nog geen Kathodehof, wel een Diodehof maar nog geen Triode-, Tetrode- en Pentodehof. Aan het einde rechts en meteen links (Gettershof). Op de Beedbuising rechts en meteen links het smalle pad op naar de Elburglaan.

Rechtsaf. In 2014 was hier de enige nog werkende fabriek op complex R te zien ('Antheryon'; toen ik er werkte heette het nog Philips Optiek). In 2020 is ook die vervangen door woningen. Aan het einde van de weg rechtsaf de Zwaanstraat in, maar pas nadat de 'Zweedse huizen' aandacht hebben gekregen. Direct na de oorlog zijn veel van dit soort woningen gebouwd, uit bouwpakketten; nu zijn er weinig van over.

2014: Een brug van niets naar nergens

2020: Brug is er nog, zij het in beton; bestemming onbekend.

Terug naar de Zwaanstraat. De weg is het fietspad geworden met daarnaast de toegangsweg tot de wijk. De loopbrug tussen glasfabriek en beeldbuisfabriek staat er nog; in 2014 leidt hij van niets naar nergens. Hij moest behouden worden en dat is gebeurd: in 2020 in beton (GPS-spoor: Excursie loopbrug).

Verderop was aan beide kanten van de straat een poort in de hekken. Hierdoor

Vertrekpunt: bushalte 'Koenraadlaan', Halvemaanstraat in Eindhoven-Strijp; zie hieronder voor bereikbaarheid

Parkeren: in de parkeerhavens van de Halvemaanstraat

N.B. deze wandeling eindigt in Eindhoven-Centrum en is dus geen rondwandeling. Terugkeer naar het startpunt kan zoals hierna beschreven.

Openbaar vervoer: bushalte 'Koenraadlaan' is het eindpunt van lijn 513 vanaf NS-station Strijp-S, 'op afroep'. Vanaf busstation Eindhoven Centrum rijden lijnen 401, 402 en 403 naar de Cederlaan; van daar is het ruim 5 minuten lopen naar de Koenraadlaan GPS-spoor: PVGE 23 OV aanloop).

De glasfabrieken van Philips. Het voortbestaan van Philips kwam in de Eerste Wereldoorlog in gevaar omdat de aanvoer van glazen ballons voor gloeilampen uit Duitsland stagneerde. In allerijl werd een eigen glasfabriek uit de grond gestampt; deze kwam in 1916 in bedrijf. Glasblazers en andere vaklieden moesten van elders worden aangetrokken (Maastricht, Leerdam, Nieuw-Buinen en later ook uit België, Duitsland en Tsjechië). Veelal werden zij in de woonwijken gehuisvest die Philips vanaf 1920 bouwde.

'De Nieuwe Glasfabriek'

De glasproductie was weliswaar uit nood geboren, maar bleek spoedig de springplank naar nieuwe activiteiten. De verkregen vaardigheden op dit gebied leidden er toe dat ook röntgenbuizen en radiobuizen konden worden gemaakt. Dit leidde weer tot productie van complete apparaten (Medical Systems). Later kwamen daar de televisiebuizen bij en daardoor ook TV's (RGT, Consumer Electronics).

De Glasfabriek stond oorspronkelijk aan de Glaslaan (hoe kan het ook anders) op het complex S. Later verhuisde het geheel naar complex R. Na de Tweede Wereldoorlog werden veel productieactiviteiten verplaatst naar 'buitenfabrieken'. De glasfabricage ging mee, en na 1980 zijn die activiteiten in Eindhoven vrijwel geheel gestopt; alleen de optische componenten en glasfabricage voor bijzondere toepassingen bleven over.

konden medewerkers van het glaslab direct naar de glasfabriek gaan. Zo had je weinig tijd om alvast een oplossing voor problemen te bedenken.

Een fietspad langs de Zwaanstraat is opgeheven en daar bloeien nu anjertjes,

Beeld Drents Dorp

Achter de Sint Trudokerk ontstond een 'Urban Jungle' uit de verwaarloosde pastorietauin. Deze is zo groot omdat in 1884 de huidige kerk en bijbehorende pastorie zijn gebouwd op een groot, nog open terrein (de 'kerkackers'). De oude kerk stond aan de overkant van wat nu de Strijpsestraat heet.

De namaakruïne van de pastoor

De wildernis is te betreden via het kerkhof, de ingang daarvan is op het Trudoplein rechts van de kerk. Links achter de kerk ligt zowaar een volkstuin, die in 2020 verwilderd is en niet meer in gebruik, van daar gaat een paadje het oerwoud in. Op de grond groeit dovenetel en klimop, de struikenetage wordt gevormd door vlier, esdoorns en essen. Een volgende begroeiingslaag bestaat uit acacia's, berken en eiken. Daar bovenuit torenen een tamme kastanje, een hemelboom, diverse groene beuken en een gigantische eik. Een grote kastanjeboom heeft bonte bladeren. Een subsoort, of alleen een uit de hand gelopen schimmelinfectie?

Ook een bijenhouder heeft deze oase ontdekt en bij de kasten in de buurt staat een witte plastic stoel. Ik zet die bij de 'folly', gebouwd door pastoor Werners in 1936, en laat het geheel op me inwerken.

margrietten, marjolein, tijm en silenes. Een gezaaide miniatuur tussen voormalig industrieel geweld: mooi. Op de hoek met de Halvemaanstraat een mooi beeld, dat het Drents Dorp weergeeft: de lampenindustrie werd groot door de medewerkers, die woonden in dit dorp met huizen gebouwd door deze industrie voor zijn medewerkers. Verder richting centrum, onder de rondweg door naar wat nu de Torenallee heet. Links het Veemgebouw, verderop het Klokgebouw, rechts het gedeelte van het oude NatLab dat niet is afgebroken. Platanen zijn nieuw geplant, eens zal het een echte allée zijn. Ook hier (gezaaide) bloemen: klapprozen, malva's, teunisbloemen, slangenkruid, ganzenbloemen en hoge margrietten. Hulde aan de bedenker van dit moois!

Verderop heten de gebouwen SBP, SAN en SK van de 'hoge rug' nu Anton, Gerard en de Apparatenfabriek. Op een ander gebouw waar ik gewerkt heb (SFF) staat nu Bosch, dat doet toch een beetje pijn. Rechtsaf dan maar, de Ir. Kalffstraat in. Ik zie in de verte de gebouwen SWA en SFJ, en daarmee is de herinnering aan veertien jaar op complex S compleet. Kastanjelaan oversteken, rechts aanhouden, Acaciastraat in met zijn typische 'Philipshuizen'. Aan het eind links-rechts (Kleinakkerweg) en vervolgens linksaf (Populierenweg).

Op het Antoniuskerkhof zijn de rode beuken erg dominant; daarentegen is de ingetogen treurbeuk in een onooglijke hoek juist fraai. Rechtsvoor de Doelenstraat in; een mengsel van oud en nieuw Strijp. Op het St. Trudoplein blijkt de gelijknamige kerk gesloten. Internet zegt over deze 'apostel van Haspengouw' slechts 'hij verrichtte wonderen'. Mijn aandacht gaat dan ook veel meer uit naar de 'Urban Jungle' achter de kerk (GPS-spoor: Urban Jungle).

Terug naar het Trudoplein en linksaf de Sint Trudostraat in. Opvallend is hier de baan voor rolhockey: 'ijshockey op rolschaatsen'. Linksaf de Kerkakkerstraat in; aan het eind rechtsaf de Strijpsestraat in. In de haakse bocht ligt 'de Beukenhof', ooit het gemeentehuis van Strijp; in de jaren 60 mijn studentendispuut.

Richting stad en linksaf bij een straatje dat 'Den Bult' heet. Op een pad rechts, langs garages en dan rechts doorsteken naar de St. Severinusstraat. Hier links, en dan rechts de Schouwbroekseweg op. Op naar 'het hart van Philipsdorp': links de lepenlaan in, rechts (Henriëtestraat) en weer rechts (Hubertastraat). Rechts de Langendonkstraat in en bij de Willemstraat linksaf. Het terrein van de Elias textiel fabrieken is al vele jaren bebouwd.

Philipshuizen

Verderop bij het kruispunt rechtsaf naar het Lodewijk Napoleonplein; daar linksaf, doorsteken, de binnenring over en de Julianastraat in. Links is het voormalige Gemeentelijke Lyceum. Even kijken in de St. Catharinastraat, dan verderop op het plein de Prins Hendrikstraat in, halverwege

Voormalig gemeentelijk lyceum

linksaf en doorsteken naar de Heilige Geeststraat; daar rechtsaf naar de Kleine Berg: gezellige terrassen en zuilvormige eiken. Deze straat aflopen richting centrum, Keizersgracht oversteken, 'Post en Telegraaf' verkoopt nu ijs. Via de Vrijstraat naar de Markt. Vlak voor de Markt ligt rechts mijn absolute favoriet: een Jugendstilpand uit 1909 (Marktstraat). Fantastisch. Op de Markt, onder de platanen, kijkt Frits Philips op mij neer.

Ab Stevels / Cor Luijks

Mijn favoriet: Jugendstil aan de Marktstraat